

Frage der Frauenerwerbsarbeit während des Krieges und nachher» (Berlin 1916).

Nogle af de der meddelte Kendsgerninger giver et Begreb om, i hvilken uhyre Udstrækning Kvindernes Erhvervsarbejde er tiltaget. Allerede før Krigen gik Udviklingen i den Retning; Krigen har givet den et meget Skub videre. Fra 1895 til 1907 voksede Antallet af de selverhvervende Kvinder i Tyskland fra 6½ til 9½ Million, eller fra 18,5 til 26,4 pCt. af alle Personer af Kvindekøn.

Alene Firmaet Krupp har i Essen efter Krigens Udbrud antaget c. 10,000 nye kvindelige Arbejdere. Tre Firmaer i Magdeburg, som før Krigen beskæftigede 800 Kvinder, har nu en Stab paa over 9,000. — I Berlin beskæftigedes før Krigen i Metalindustrien 32—33,000 Kvinder; nu er der over 50,000. — Ved Udgangen af November 1915 var der ved tyske Sporvogne 12,546 kvindelige Konduktører, 9 kvindelige Vognstyrere og 1199 Kvinder ved andet Arbejde.

Spørgsmaalet om den lavere Løn, der som Regel ydes kvindelige Arbejdere, har jeg omtalt i »Kv. o. Samf.« Nr. 6 1916. Her skal jeg blot tilføje, at det er lykkedes det store »Træarbejderforbund« at afslutte en Overenskomst med Kurvefabrikanternes Organisation, ved hvilken disse har forpligtet sig til at betale samme Løn til Kvinder som til Mænd ved Fremstillingen af Skansekurve.

De almindelige Arbejderbeskyttelses-Bestemmelser for Kvinder er under Krigen sat ud af Kraft. Og man kan derfor for Tiden møde Forhold som dette, at der i en Dynamitfabrik med c. 400 kvindelige Arbejdere og regelmæssig 10 Timers Arbejdsdag med 2 Hold Arbejdere, der skiftes til at have Arbejde om Dagen og om Natten, ofte arbejdes af samme Hold 24 Timer i Træk, ja endogsaa 36 Timer.

Efter Krigen vil de gamle Bestemmelser antagelig blive sat i Kraft igen. Og Forfatterinden hævder med Rette, at de bør udvides betydelig. Arbejdsdagen maa forkortes ikke blot til 8 Timer, men mere endnu; man maa høre fra de mange Undtagelsesbestemmelser, som hidtil har tilladt at overskride den fastsatte Arbejdsdag. Forbuddet mod Kvinders Natarbejde maa udvides, idet den som »Nat« betegnede Tid udvides. Lørdag Eftermiddag maa gives fri; der maa indføres en årlig Ferie paa 14 Dage, i hvilke den sædvanlige Løn udbeta-

les. Sundhedsskadelige Arbejder eller Arbejdsmaader maa forbydes.

Kvinderne maa »med« i Fagforeningsbevægelsen.

»Selv om den Tanke er forsvundet fra Hjernerne, at Arbejderklassen kunde hjælpes ved et Forbud mod Kvinders Erhvervsarbejde eller i det mindste mod deres Arbejde i Fabrikker, saa spøger dog endnu som en Levning af denne Tanke den gamle Opfattelse, at Kvindernes Erhvervsarbejde egentlig er et Onde, om end et uundgåeligt. Og denne gamle Opfattelse, der enten aabent udtaltes eller viste sig mere som instinktiv Uvilje, har stedse stillet sig imod vor Agitation som en stærk Hindring, ofte ligefrem som et Bolværk. Forstaaeligt nok! Noget, man anser for et Onde, gaar man saa vidt muligt af Vejen for; og er Forholdene stærkere end Menneskenes Uvilje og Ønsker, saa er disse dog ingenlunde derved udsonet med Forholdene, saa længe de ikke tillige klart har erkendt det gode, som de fører med sig for os. Hvad organiserede Arbejdere betragter som øverste Pligt for sig selv, at være Medlem af og arbejde med indenfor Parti og Fagforening, anser mangfoldige af dem for aldeles upaa-kraevet for deres Køer og Døtre. Og i de uorganiseredes Rækker ser det naturligvis endnu værre ud.«

Den Revolution, der er ved at foregaa med Kvindernes Arbejde, idet de fra de hjemlige Sysler føres ud paa det almindelige Arbejdsmarked, er der ingen Grund til at beklage. Den er et nødvendigt Led i den hele tekniske og samfundsekonomiske Udvikling. Det er ikke selve Udviklingen, men de Misforhold, som har ledsaget den, der bør bekæmpes.

Modstanden mod Kvindernes Erhvervsarbejde bør derfor ophøre. I Stedet bør der gøres et kraftigt Arbejde for at faa Kvinderne organiseret. Kun som Medlemmer af stærke Fagforeninger kan de væge sig tilstrækkeligt mod Udbytning og mod at komme til at trykke Mændenes Løn ned. Deres Organisering er derfor i lige høj Grad i deres egen og i Mændenes Interesse.

Af aller største Vigtighed er det, at Kvinderne samtidig med deres Indtræden i Erhvervslivet befries for en Del af de huslige Pligter, som hidtil paahevilede dem.

Alt uøkonomisk husligt Arbejde maa afskaffes. Boligerne maa indrettes, saa de er lette at holde i Orden, med Centralvarme, elektrisk Ly-

o. s. v. Der maa oprettes kommunale Spisehuse med tiltalende Spisesale for dem, der ikke foretrækker at hente Maden hjem til sig selv.

Men ogsaa en Del af sine Opdragerpligter maa den kvindelige Arbejder fritages for. Det kan ske ved en videre Udvikling af Skolevæsen og Børneforsorg ad de Baner, ad hvilke disse allerede bevæger sig. Derved løses Baandet mellem Forældre og Børn ikke at løsnes. Baade Mand og Hustru vil kunne være mere for deres Børn, give dem mere sand, personlig Opdragelse, naar Konen ikke udenfor sin Arbejdstid er overvældet med Madlavning, Vask, Pasning af Børnene o. s. v. Kvindens Erhvervsarbejde er ikke i sig selv et Onde; men det bliver det, hvis man forlanger, at hun foruden det ogsaa skal passe alt det huslige Arbejde, som Kvinderne i gamle Dage, da de ikke havde selvstændigt Erhverv, var sysselsat med.

En saa voldsom Udvikling af Kvindernes Erhvervsarbejde, som Krigen har medført, og som kun for en Del vil ophæves ved dens Afslutning, kræver som nødvendig Følge en tilsvarende Omdannelse af det daglige Livs Forhold rundt i Hjemmene.

I et Afsnit om »Frauenerwerbsarbeit und Bevölkerungspolitik« omtaler Forfatterinden de Krav om Indskrænkninger i Kvindearbejdet og Foranstaltninger af anden Art (Oprettelse af Fødehjem f. Eks.), som maa stilles af Hensyn til Kvindens Stilling som Moder og overhovedet hendes svagere Organisme. Det er allerede nævnt, at hun kræver en Udvikelse af Forbuddet mod Kvinders Natarbejde. Hun gaar overhovedet afgjort imod de Kvindesagsskredse, som sætter Hensynet til Kvindens fulde Ligestilling med Manden højere end Samfunds-Hensynet til Kvindernes Sundhed og de kommende Slægtleds Velfærd.

Hvad de unge Pigers Uddannelse angaar, tænker hun sig sig Sagen ordnet saaledes:

Skoletvangen udstrækkes til det fyldte 16. Aar; for den, som ikke derefter rykkes op i en højere Læreanstalt, begynder saa den faglige Uddannelse ganske paa samme Vis som for de jævndrende Dreng. Men denne Læretid skal ikke tilbringes hos Smaahaandværkere eller i Fabrikker, men i kommunale Læreværksteder under Ledelse af dygtige Lærere. Læretiden vil da kunne forkortes betydelig. De under Krigen